

УДК: 343.2+343.13

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2025.24.343261>

О. С. Гаджук,
доктор філософії у сфері
правознавства, адвокат, керуюча
партнерка АО «Юридична компанія
«ГАДЖУК І ПАРТНЕРИ»

ПРАВО НА КОМПРОМІС У ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЯКІ ЗАВДАЮТЬ ШКОДИ ОДНОЧАСНО ПУБЛІЧНИМ І ПРИВАТНИМ ПРАВОВІДНОСИНАМ

У статті розглянуто проблему допустимості компромісу сторін у справах щодо кримінальних правопорушень, основним безпосереднім об'єктом яких є суспільні відносини у публічній сфері, а додатковим безпосереднім об'єктом – життя, здоров'я або інший приватний інтерес учасника правовідносин. Проаналізовано теоретичні дискусії про допустимість кримінально-правового компромісу у провадженнях щодо кримінальних правопорушень, які завдають шкоди одночасно і публічним, і приватним правовідносинам. Проілюстрована відсутність єдності правозастосовної практики у питаннях реалізації сторонами провадження права на компроміс.

Обстоюється позиція, що в Україні все ще триває перехідний стан правової системи від права тоталітарної держави, з її гіпертрофованим акцентом на публічному, до ліберально-демократичного устрою, що характеризується збільшенням елементів приватного у правовому регулюванні. Додатковими аргументами підсилено ідею щодо доцільності передбачення в законі для сторін кримінального провадження можливості укладення угоди про примирення незалежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення. На думку авторки, такі норми, відповідно до принципу процесуальної економії, надаватимуть кримінальному процесу більшу гнучкість і дозволять сторонам більш ефективно реалізовувати право на компроміс.

Ключові слова: кримінальне право; кримінальний процес; право на компроміс; кримінально-правовий компроміс; публічний інтерес; приватний інтерес; угода про примирення; угода про визнання винуватості.

Постановка проблеми. Важливим і водночас складним є питання про допустимість компромісу сторін у справах щодо кримінальних правопорушень, основним безпосереднім об'єктом яких є суспільні відносини у публічній сфері, а додатковим безпосереднім об'єктом – життя,

здоров'я або інший приватний інтерес учасника правовідносин. Наприклад, такими є кримінальні правопорушення проти довкілля, кримінальні правопорушення у сфері безпеки виробництва або у сфері безпеки руху та експлуатації транспорту.

Питання про допустимість компромісу у зазначених правопорушеннях належить до теоретично проблемних. Відсутність усталеної доктринальної позиції призводить до протилежних рішень як у правозастосовній, так і правотворчій практиці. Зокрема, відповідні положення кримінального процесуального законодавства неодноразово зазнавали змін після набрання чинності КПК України 2012 р.

Зазначена проблема розташована на стику галузей кримінального процесуального і матеріального права, що надає їй вираженого міжгалузевого характеру, і саме в цьому аспекті проблема ще не висвітлювалася в теорії кримінального права.

Аналіз останніх досліджень. Потрібно зауважити, що компромісне врегулювання й угоди у сфері кримінальної юстиції доволі активно вивчаються вітчизняною юридичною наукою. Зокрема, процесуальні аспекти цієї проблеми висвітлювалися такими вітчизняними спеціалістами, як І. В. Басиста¹, Г. І. Глобенко², А. Калиниченко³, І. О. Кісліцина⁴, О. О. Лесяк⁵, Р. В. Новак⁶, П. В. Пушкар⁷, Г. Ю. Саєнко⁸, М. В. Сіроткіна⁹,

¹ Басиста І. В. Практичні проблеми укладення угод про примирення у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 11–19.

² Глобенко Г. І. Інститут угоди як форма реалізації права на компроміс у кримінальному процесі. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. № 3 (33). С. 246–255.

³ Калиниченко А. Теоретичні аспекти судового компромісу в кримінальному судочинстві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 147–152.

⁴ Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. 23 с.

⁵ Лесяк О. О. Угода про визнання винуватості у кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 20 с.

⁶ Новак Р. В. Кримінальне провадження на підставі угод в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 214 с.

⁷ Пушкар П. В. Угода про визнання вини у сучасному кримінальному процесі: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 23 с.

⁸ Саєнко Г. Ю. Провадження на підставі угод у кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с.

⁹ Сіроткіна М. В. Теорія та практика реалізації права на компроміс у кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2021. 497 с.

М. М. Таус¹⁰, А. С. Трекке¹¹, П. В. Холодило¹². Кримінально-правові аспекти цієї проблеми частково висвітлювали такі дослідники, як М. М. Глоба¹³, К. П. Задоя¹⁴, Г. О. Усатий¹⁵, П. В. Хряпінський¹⁶ та деякі інші спеціалісти; кількість кримінально-правових досліджень цього питання помітно поступається процесуальній теорії.

Метою цього дослідження є обґрунтування допустимості компромісу сторін у справах щодо кримінальних правопорушень, які завдають шкоди одночасно публічним і приватним правовідносинам.

Основний зміст. Аналізоване явище, що розташоване на межі галузей кримінального і кримінального процесуального права, компроміс між сторонами кримінального провадження розглядається дослідниками як у кримінально-правовому, так і в процесуальному розумінні.

Наприклад, Г. О. Усатий, який вивчав компроміс у площині кримінального права, визначив, що компроміс у кримінальному праві – це взаємна домовленість (договір), яка встановлює певні умови звільнення від кримінальної відповідальності для осіб, які зобов'язуються виконати передбачені кримінальним законодавством нормативно-правові настанови. Такий договір повинен передбачати характер взаємовідносин сторін і їхні права й обов'язки. Крім цього, науковець також зазначає, що під компромісом розуміється інструментальний спосіб розв'язання кримінально-

¹⁰ Таус М. М. Судове провадження на підставі угод у кримінальному процесі України: дис. д-ра філософії. Спеціальність 081 Право. Дніпро, 2021. 290 с.

¹¹ Трекке А. С. Кримінальне провадження на підставі угоди про визнання винуватості: дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2018. 255 с.

¹² Холодило П. В. Кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 296 с.

¹³ Глоба М. М. Застосування угод про примирення та визнання винуватості у кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2021. 20 с.

¹⁴ Задоя К. П. Кримінально-правові проблеми здійснення кримінального провадження на підставі угод про примирення та про визнання винуватості. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 75–80.

¹⁵ Усатий Г. О. Кримінально-правовий компроміс: монографія. Київ: Атіка, 2001. 128 с.

¹⁶ Хряпінський П. В. Заохочувальні та компромісні норми кримінального законодавства: проблема співіснування. *Вісник Академії правових наук України*. 2007. № 4 (51). С. 220–230.

правового конфлікту та врегулювання відносин, що виникають на його основі¹⁷.

Процесуалісти приділили більше уваги вивченню компромісу, ніж представники галузі матеріального права. Дослідники розглядають такі варіації цього поняття, як «кримінально-процесуальний компроміс», «компроміс на досудовому слідстві», «судовий компроміс», «правовий компроміс» тощо.

Деякі автори компроміс у кримінальному провадженні визначають як сукупність кримінально-процесуальних норм, що регулюють порядок реалізації правового компромісу (звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям і примиренням винного з потерпілим)¹⁸. Нескладно побачити тут логічну помилку, яку іноді позначають як коло у визначенні – кримінально-процесуальний компроміс визначається через поняття правового компромісу, що, природно, не розкриває зміст поняття.

Власну дефініцію поняття «компроміс на досудовому слідстві» пропонують В. С. Кузьмічов та Є. О. Курта. Науковці визначають його як угоду між учасниками досудового слідства (а саме між слідчим і потерпілими, підозрюваними, обвинуваченими, свідками) на підставі взаємних поступок, укладання якої відбувається в порядку, врегульованому нормами кримінального та кримінально-процесуального законодавства, етичними правилами з використанням криміналістичних прийомів із метою вирішення завдань кримінального судочинства¹⁹. На нашу думку, автори дещо перебільшують значення криміналістичних прийомів, які далеко не завжди використовуються учасниками угоди у кримінальному провадженні

¹⁷ Усатий Г. О. Кримінально-правовий компроміс: монографія. Київ: Атіка, 2001. С. 26–27.

¹⁸ Туркота С. С. Правовий компроміс у кримінальному судочинстві. *Право України*. 2001. № 12. С. 71.

¹⁹ Кузьмічов В. С., Курта Є. О. Компроміс на досудовому слідстві (криміналістичний аспект): монографія. Київ: КНТ, 2007. С. 12.

під час досягнення компромісного врегулювання і тому не можуть розглядатися як невід'ємна ознака відповідного поняття.

На думку А. Калиниченко, поняття «судовий компроміс» потрібно визначати як різновид кримінального процесуального компромісу, укладання якого відбувається в порядку, врегульованому нормами кримінального та кримінального процесуального законодавства, етичними правилами, внаслідок чого досягається згода між сторонами кримінального процесу під час розгляду кримінального провадження в суді щодо порядку розгляду справи в судовому засіданні, обсягу дослідження доказів, міри покарання та інших обставин, що мають значення для вирішення справи по суті, з метою вирішення завдань кримінального судочинства²⁰.

Доволі обґрунтовано підходить до розкриття суті компромісу В. В. Назаров, який пропонує сприймати його як засіб вирішення кримінально-процесуальних конфліктів і визначив це поняття як врегулювання розбіжностей через взаємні поступки, бажання запобігти конфлікту шляхом взаємних поступок²¹.

Останнім часом у науці почали звертати увагу не на сам по собі компроміс, а право на нього. Такий підхід реалізовано, зокрема, у дисертації М. В. Сіроткіної «Теорія та практика реалізації права на компроміс у кримінальному процесі України» (2021). Авторка доходить висновку, що під правом на компроміс у кримінальному процесі потрібно розуміти право на отримання цінностей, благ поновлюваного характеру, якому кореспондує обов'язок винуватої у вчиненні кримінального правопорушення особи вчинити відновну дію, як для потерпілої особи, так і для держави й

²⁰ Калиниченко А. Теоретичні аспекти судового компромісу в кримінальному судочинстві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 148.

²¹ Назаров В. В. Виникнення кримінально-процесуальних конфліктів та способи їх усунення на стадії попереднього розслідування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ, 2000. С. 8.

суспільства загалом, з метою відновлення порушеного кримінально караним діянням суспільного спокою, безпеки та правового порядку²².

Ми погоджуємося з думкою М. В. Сіроткіної, що інститут угоди у кримінальному судочинстві можна розглядати з різних позицій: і як прискорення кримінального провадження, і його спрощення, і як прояв диференціації кримінальної процесуальної форми, як механізм реалізації права на компроміс тощо. Однак, в основі угоди як про примирення, так і про визнання винуватості лежить компроміс, в якому закладена зацікавленість сторін²³.

Водночас складно погодитися з думкою М. В. Сіроткіної про те, що носіями права на компроміс у кримінальному провадженні є потерпіла особа та підозрюваний (обвинувачений). У такому разі із системи поглядів «випадає» ситуація, коли стороною кримінального провадження є обвинувачення без потерпілої особи. Тоді носієм такого права на компроміс може бути прокурор, який може проявити ініціативу (ч. 2 ст. 469 КПК України) і запропонувати угоду про визнання винуватості підозрюваному (обвинуваченому). Нагадаємо, що в теорії кримінального процесу угоду про визнання винуватості визначають «як домовленість між стороною обвинувачення *в особі прокурора* (виділено нами. – О. Г.) і стороною захисту: підозрюваного, обвинуваченого, їх представників, в якій погоджуються умови обвинувального вироку, що пом'якшують покарання у разі беззаперечного визнання винуватості відповідно до обвинувального акта»²⁴.

За нашими спостереженнями, порядок процесу у разі використання сторонами права на компроміс є таким: спочатку досягається компромісна домовленість, а потім вона оформлюється сторонами провадження як угода. Водночас виникає доволі спірне питання про можливість реалізації права на

²² Сіроткіна М. В. Теорія та практика реалізації права на компроміс у кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2021. С. 4.

²³ Там само. С. 6.

²⁴ Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. С. 5.

компроміс залежно від особливостей кримінального правопорушення. Деякі з цих правопорушень завдають шкоди одночасно як публічним, так і приватним інтересам. Розглянемо це детальніше.

Якщо викласти у гранично загальному розумінні підставу угоди про примирення у кримінальному провадженні, то йдеться про право постраждалої сторони отримати відповідну компенсацію з боку винуватця (відшкодування збитків, усунення шкоди, вибачення і розкаяння у вчиненому), а винному – одержати сприятливий правовий результат внаслідок його позитивної посткримінальної поведінки. В таких угодах сторони домовляються про компромісне врегулювання, і право на відповідний компроміс належить кожній стороні провадження. Якщо шкода завдана виключно приватним інтересам, і сторони вирішили між собою конфлікт – втрачається сенс втручання держави у цей процес. А якщо йтиметься про справу з кримінальним правопорушенням, що має більш складну структуру об'єкта посягання, тобто страждатиме не лише приватний, а й публічний інтерес? Теорія кримінального права давно виокремила такий тип кримінальних правопорушень.

Так, у монографії В. Я. Тація привертається увага до розповсюдженості «горизонтальної» класифікації об'єктів злочинів, сутність якої полягає в тому, що на рівні безпосереднього об'єкта виділяються основний і додатковий об'єкти. Необхідність у такій класифікації виникає, коли одне й те саме кримінальне правопорушення одночасно заподіює шкоду кільком суспільним відносинам²⁵.

Думку про горизонтальну класифікацію об'єктів деяких кримінальних правопорушень, що одночасно вражають кілька груп суспільних відносин, поділяють у вітчизняній як навчальній²⁶, так і науковій²⁷ літературі. Зокрема,

²⁵ Тація В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія. Харків: Право, 2016. С. 149–150.

²⁶ Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): підручник: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. С. 334–337.

О. О. Дудоров і М. І. Хавронюк підкреслюють: «У кримінальному праві існує і таке явище, яке можна позначити як **багатооб'єктність**. Під нею варто розуміти поєднання в одній статті КК посягань на кілька різних основних об'єктів, що при розкритті кримінально-правової характеристики того чи іншого кримінального правопорушення зобов'язує робити відповідні застереження, а при здійсненні класифікації кримінального правопорушення – фактично надавати перевагу одному з таких об'єктів»²⁸.

Зазвичай концепція двооб'єктності (або багатооб'єктності) кримінального правопорушення розглядається в теорії як така, що впливає на кваліфікацію, визначення суспільної небезпеки, а в плані законодавчої техніки – на розташування статті, яка описує заборонену поведінку, у відповідному структурному елементі кодексу – розділі, главі тощо. Як зазначав В. Я. Тацій, «більшість криміналістів, які вирішували це питання, обґрунтовано вважають, що зазначені злочини мають декілька безпосередніх об'єктів. З кола таких безпосередніх об'єктів, яким завдається шкода одним і тим самим злочинним діянням, законодавець обирає і вирізняє один, найбільш важливий, який у вирішальній мірі визначає суспільну небезпеку конкретного злочину, структуру відповідного складу і його місце в системі Особливої частини КК»²⁹.

На нашу думку, у межах концепції багатооб'єктного кримінального правопорушення потрібно детальніше розкрити ще один напрям її практичного застосування. Так, в українській теорії права вже близько 20 років спостерігається рух щодо втілення ідеї дихотомії права – поділу права

²⁷ Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 628.

²⁸ Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навч. посіб. / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2014. С. 154.

²⁹ Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія. Харків: Право, 2016. С. 150.

на публічне і приватне; захищені відповідні дисертації³⁰. Тож зазначений дихотомічний поділ правової системи на підсистеми публічного і приватного права викликає до існування ідею щодо провідної групи інтересів, яка страждає від вчинення кримінального правопорушення. Зрозуміло, що існують такі кримінальні правопорушення, що першочергово зачіпають публічну сферу, наприклад, кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, у сфері обігу наркотичних засобів тощо. Так само ми можемо виокремити ті з них, що зашкоджують переважно приватним інтересам потерпілого – наприклад, підміна дитини (ст. 148 КК України), порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК України) тощо.

І ще однією групою кримінальних правопорушень є такі, що порушують суспільні відносини одночасно у двох сферах – публічній і приватній. Більшість кримінальних правопорушень, пов'язаних з порушеннями спеціальних правил безпеки у певній сфері, що спричиняє наслідки – як шкоду здоров'ю потерпілого або його смерть, належать до цієї групи. Візьмемо, до прикладу, дуже поширене у юридичній практиці кримінальне правопорушення, передбачене ст. 286 КК України – порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.

Це кримінальне правопорушення у вітчизняній теорії кримінального права традиційно й обґрунтовано визначається як двооб'єктне. Порівняльно-правові дослідження українського кримінального законодавства та відповідного законодавства країн Балтії теж доводять, що основним безпосереднім об'єктом порушення правил дорожнього руху або експлуатації транспорту прийнято вважати безпеку дорожнього руху. Як додаткові об'єкти правопорушення можуть бути: життя і здоров'я особи, а також за

³⁰ Гончарук О. В. Дихотомія права: право публічне та право приватне: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 20 с.; Сивий Р. Б. Приватне право в системі права України: поняття, критерії виокремлення, структура: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2006. 16 с.

умови, що матеріальна шкода передбачена як суспільно небезпечний наслідок цього правопорушення (як у Литві), – власність³¹.

Основний безпосередній об'єкт цього кримінального правопорушення – суспільні відносини у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. Безпека дорожнього руху, безсумнівно, належить до публічної сфери. Достатньо пригадати, що безпека руху деякий час в теорії розглядалася як частина громадської безпеки – за КК УРСР відповідний злочин розміщувався у главі 10, що мала назву «Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку і народного здоров'я». Додатковий безпосередній об'єкт – життя або здоров'я потерпілого – стосується приватної сфери.

Таким чином, ці кримінальні правопорушення одночасно завдають шкоди як публічним, так і приватним інтересам. Це може ставити питання про те – який інтерес слід визнати превалюючим і чому?

Розглянемо, як врегульовує ці питання чинне кримінальне процесуальне законодавство.

Відповідно до ч. 3 ст. 469 КПК України, угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, нетяжких злочинів, а також – у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Натомість угода про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо кримінальних проступків, нетяжких злочинів, тяжких злочинів (п. 1 ч. 4 ст. 469 КПК України).

При цьому абзац 1 ч. 4 ст. 469 КПК України передбачає, що угода про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена щодо кримінальних проступків, злочинів, внаслідок яких

³¹ Матвійчук Я. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил дорожнього руху або експлуатації транспорту (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. С. 8.

шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам. Укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, а також у кримінальному провадженні щодо кримінальних правопорушень, внаслідок яких шкода завдана державним чи суспільним інтересам або правам та інтересам окремих осіб, у яких беруть участь потерпілий або потерпілі, не допускається, крім випадків надання всіма потерпілими письмової згоди прокурору на укладення ними угоди.

Як впливає з наведених законодавчих положень, угода про примирення не може бути укладена у разі вчинення тяжкого злочину. Наприклад, таким злочином є діяння, передбачене ч. 2 ст. 286 КК України. Зазначені положення закону створюють практичні проблеми для компромісного врегулювання, коли сторони кримінального провадження щодо ч. 2 ст. 286 КК України виказують обопільне бажання такого врегулювання. В теорії кримінального права вже привертали увагу до цієї проблеми. Так, Д. В. Новохатська зазначає: «Норма має санкцію від 3 до 8 років позбавлення волі, що визначає злочин як тяжкий. Це унеможлиблює застосування угоди про примирення. У підсумку маємо істотну логічну неузгодженість, оскільки, наприклад, при вбивстві через необережність законодавець допускає укладення угоди про примирення, тоді як при тяжкому тілесному ушкодженні або смерті, завданих унаслідок порушення правил безпеки або експлуатації транспорту, укладення угоди про примирення є неможливим. З такою позицією важко погодитись»³².

Щодо питання про визначення пріоритетності публічної чи приватної складової у судовій практиці обстоюються різні підходи; так само неоднозначно вирішують це питання і в юридичній літературі. Наприклад,

³² Новохатська Д. В. Покарання та його призначення за злочини, що вчиняються через необережність: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. С. 11.

деякий час існувала суперечлива практика щодо можливості укласти угоди про примирення у кримінальних провадженнях за ч. 1 ст. 286 КК України. Свого часу (2015 р.) Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ зайняв таку позицію: приймаючи рішення щодо затвердження укладеної між сторонами кримінального провадження угоди, суд, крім зазначеного вище, має враховувати, що у кримінальних правопорушеннях, де основним безпосереднім об'єктом виступають публічні інтереси (зокрема немайнові), а спричинена конкретним фізичним чи юридичним особам шкода є лише проявом посягання на основний об'єкт, укладення угоди про примирення не допускається³³. Проте уже 31 березня 2016 р. Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України висловила протилежну думку. У рішенні, зокрема, йшлося про таке: «Тобто, існує така група суспільних відносин, охоронюваних кримінальним правом, у яких приватні інтереси їх учасників можуть переважати над суспільними (публічними) інтересами настільки, що волевиявлення потерпілого може мати вирішальне значення для кримінальної відповідальності винної особи. Без наявності приватних інтересів і вираження волевиявлення до їх реалізації ніякі публічні інтереси не можуть бути досягнуті»³⁴.

Аналізуючи ці рішення, І. В. Басиста правильно резюмувала, що наявність протилежних позицій вищих судових інстанцій ще раз засвідчує глибину і масштаби наявної проблематики щодо розуміння інституту укладення угод у кримінальному провадженні, і лише залишається сподіватися, що в таких реаліях правового поля та неоднозначності судової

³³ Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 грудня 2015 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-15#Text> (дата звернення: 07.09.2025).

³⁴ Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 31 березня 2016 року № 5–27 кс 16. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/58496633> (дата звернення: 10.09.2025).

практики, сучасні слідчі, прокурори можуть ефективно виконувати завдання кримінального провадження³⁵.

Проблема суперечності публічних і приватних інтересів у кримінальному провадженні була частиною предмета дисертації М. М. Глоби, який обґрунтовує доцільність передбачення можливості укладення угоди про примирення незалежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення. Дослідник обстоює думку, що навіть у разі вчинення «двооб'єктних» кримінальних правопорушень має існувати можливість укладення угоди про примирення у випадках, коли приватні інтереси учасників кримінально-правового конфлікту посідають панівне становище щодо публічних інтересів. У тих же випадках, коли така угода не відповідатиме інтересам суспільства, суд має бути наділений правом відмовити у її затвердженні (п. 2 ч. 7 ст. 474 КПК)³⁶.

Аргументуючи власну позицію щодо аналізованої проблеми суперечності публічних і приватних інтересів на прикладі кримінального правопорушення проти безпеки дорожнього руху, вважаємо за необхідне наголосити на такому. Суспільні відносини у сфері безпеки дорожнього руху як публічна складова двооб'єктного кримінального правопорушення охороняється законом не тому, що вона сама по собі є такою цінністю, що існує автономно у відриві від інших суспільних відносин. Суть охорони безпеки дорожнього руху полягає у первинному забезпеченні правопорядку у цій сфері тому, що його порушення часто тягне за собою ушкодження низки суспільних відносин, які утворюють додатковий безпосередній об'єкт кримінально-правової охорони. Іншими словами, охорона безпеки руху має відповідне функціональне призначення – не дати статися подіям, які призведуть до травмування або загибелі людей. Тобто через підтримання стану безпеки у публічній сфері ми охороняємо добробут сфери приватної.

³⁵ Басиста І. В. Практичні проблеми укладення угод про примирення у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 18.

³⁶ Глоба М. М. Застосування угод про примирення та визнання винуватості у кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2021. С. 8.

Таким чином, кінцевою метою всякого публічного порядку є дотримання належного стану у приватному середовищі.

У рішенні 2016 р. Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України обґрунтовано підкреслила, що під час примирення сторін у кримінальному судочинстві кожна зі сторін кримінально-правового конфлікту переслідує свої інтереси. Для потерпілого – це відновлення порушених прав шляхом відшкодування заподіяної злочином шкоди, для захисту якої він у кримінальному процесі наділений відповідними правами. Для обвинуваченого (підозрюваного) – це уникнення кримінальної відповідальності або призначення мінімального покарання. Держава, своєю чергою, будучи носієм публічного інтересу, регулює суспільні відносини, які є предметом кримінального процесуального права³⁷.

Висновки. Людиноцентристська перебудова вітчизняної правової системи повинна мати не тільки світоглядно-методологічне значення, а й істотний прагматичний елемент, який допоможе розширити діапазон можливостей для пошуку права в процесі практичної юридичної діяльності. Водночас в Україні все ще триває перехідний стан правової системи від права тоталітарної держави, з її гіпертрофованим акцентом на публічному, до ліберально-демократичного устрою, що характеризується збільшенням елементів приватного у правовому регулюванні.

У зв'язку з викладеним ми дотримуємося думки про доцільність передбачення в законі для сторін кримінального провадження можливості укладення угоди про примирення незалежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення. Такі норми надаватимуть кримінальному процесу більшої гнучкості і дозволять сторонам більш ефективно реалізовувати право на компроміс. Визнання приватних інтересів учасників

³⁷ Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 31 березня 2016 року № 5–27 кс 16. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/58496633> (дата звернення: 10.09.2025).

кримінально-правового конфлікту є пріоритетним, оскільки публічне існує не як «річ у собі», а задля забезпечення належного стану приватного.

Список використаних джерел:

1. Басиста І. В. Практичні проблеми укладення угод про примирення у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 11–19.
2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17: Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. 1064 с.
3. Глоба М. М. Застосування угод про примирення та визнання винуватості у кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2021. 20 с.
4. Глобенко Г. І. Інститут угоди як форма реалізації права на компроміс у кримінальному процесі. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. № 3 (33). С. 246–255.
5. Гончарук О. В. Дихотомія права: право публічне та право приватне: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ. 2006. 20 с.
6. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навч. посіб. / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваїте, 2014. 944 с.
7. Задоя К. П. Кримінально-правові проблеми здійснення кримінального провадження на підставі угод про примирення та про визнання винуватості. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 75–80.
8. Калиниченко А. Теоретичні аспекти судового компромісу в кримінальному судочинстві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 3. С. 147–152.
9. Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2018. 23 с.
10. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): підручник: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.
11. Кузьмічов В. С., Курта Є. О. Компроміс на досудовому слідстві (криміналістичний аспект): монографія. Київ: КНТ, 2007. 136 с.
12. Леляк О. О. Угода про визнання винуватості у кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 20 с.

13. Матвійчук Я. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил дорожнього руху або експлуатації транспорту (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 20 с.
14. Назаров В. В. Виникнення кримінально-процесуальних конфліктів та способи їх усунення на стадії попереднього розслідування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 18 с.
15. Новак Р. В. Кримінальне провадження на підставі угод в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2015. 214 с.
16. Новохатська Д. В. Покарання та його призначення за злочини, що вчиняються через необережність: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 18 с.
17. Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 31 березня 2016 року № 5–27 кс 16. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/58496633> (дата звернення: 10.09.2025).
18. Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 грудня 2015 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-15#Text> (дата звернення: 07.09.2025).
19. Пушкар П. В. Угода про визнання вини у сучасному кримінальному процесі: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 23 с.
20. Сивий Р. Б. Приватне право в системі права України: поняття, критерії виокремлення, структура: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2006. 16 с.
21. Сіроткіна М. В. Теорія та практика реалізації права на компроміс у кримінальному процесі України: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2021. 497 с.
22. Таус М. М. Судове провадження на підставі угод у кримінальному процесі України: дис. д-ра філософії. Спеціальність 081 Право. Дніпро, 2021. 290 с.
23. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві: монографія. Харків: Право, 2016. 256 с.
24. Трекке А. С. Кримінальне провадження на підставі угоди про визнання винуватості: дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2018. 255 с.
25. Туркота С. С. Правовий компроміс у кримінальному судочинстві. *Право України*. 2001. № 12. С. 69–71.
26. Усатий Г. О. Кримінально-правовий компроміс: монографія. Київ: Атіка, 2001. 128 с.
27. Холодило П. В. Кримінальне провадження на підставі угод про визнання винуватості: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 296 с.

28. Хряпінський П. В. Заохочувальні та компромісні норми кримінального законодавства: проблема співіснування. *Вісник Академії правових наук України*. 2007. № 4 (51). С. 220–230.

REFERENCES

1. Basysta, I. (2017). Praktychni problemy ukladennia uhod pro prymyrennia u kryminalnomu provadzhenni. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*, 1, 11–19 [in Ukrainian].
2. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20 t. (2017). T. 17: Kryminalne pravo / redkol.: V. Ya. Tatsii (holova), V. I. Borysov (zast. holovy) ta in.; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy; In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy; Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
3. Hloba, M. (2021). Zastosuvannia uhod pro prymyrennia ta vyznannia vynuvatosti u kryminalnomu pravi Ukrainy. *Extended abstract PhD thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
4. Hlobenko, H. (2024). Instytut uhody yak forma realizatsii prava na kompromis u kryminalnomu protsesi. *Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*, 3, 246–255 [in Ukrainian].
5. Honcharuk, O. (2006). Dykhotomiia prava: pravo publiczne ta pravo pryvatne. *Extended abstract PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Dudorov, O., Khavroniuk, M. (2014). Kryminalne pravo: Navchalnyi posibnyk / Za zah. red. M. I. Khavroniuka. Kyiv [in Ukrainian].
7. Zadoia, K. (2016). Kryminalno-pravovi problemy zdiisnennia kryminalnoho provadzhennia na pidstavi uhod pro prymyrennia ta pro vyznannia vynuvatosti. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva*, 1, 75–80 [in Ukrainian].
8. Kalynyuchenko, A. (2016). Teoretychni aspekty sudovoho kompromisu v kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy. *Pidpriumnystvo, hospodarstvo i pravo*, 3, 147–152 [in Ukrainian].
9. Kislitsyna, I. (2018). Rol prokurora u kryminalnomu provadzhenni na pidstavi uhod pro vyznannia vynuvatosti: pytannia teorii i praktyky. *Extended abstract PhD thesis*. Odesa [in Ukrainian].
10. Kryminalne pravo. Zahalna chastyna (Ukrainsko-ievropeiski studii) (2025): pidruchnyk: u 2 knykh, / za red. O. O. Dudorova, A. A. Stryzhevskoi. Knyha 1. Vstup do kryminalnoho prava Ukrainy. Vchennia pro kryminalne pravoporushennia. Kyiv [in Ukrainian].
11. Kuzmichov, V., Kurta, Ye. (2007). Kompromis na dosudovomu slidstvi (kryminalistychnyi aspekt). Kyiv [in Ukrainian].
12. Leliak, O. (2015). Uhoda pro vyznannia vynuvatosti u kryminalnomu protsesi Ukrainy. *Extended abstract PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
13. Matviichuk, Ya. (2009). Kryminalna vidpovidalnist za porushennia pravyl dorozhnoho rukhu abo ekspluatatsii transportu (porivnialno-pravove doslidzhennia). *Extended abstract PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

14. Nazarov, V. (2000). Vynyknennia kryminalno-protsesualnykh konfliktiv ta sposoby yikh usunennia na stadii popередnoho rozsliduvannia. *Extended abstract PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
15. Novak, R. (2015). Kryminalne provadzhennia na pidstavi uhod v Ukraini. *PhD thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
16. Novokhatska, D. (2018). Pokarannia ta yoho pryznachennia za zlochyny, shcho vchyniaiutsia cherez neoberezhnist. *Extended abstract PhD thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
17. Postanova Sudovoi palaty u kryminalnykh spravakh Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 31 bereznia 2016 roku № 5–27 ks 16. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/58496633> (Last access: 10.09.2025) [in Ukrainian].
18. Pro praktyku zdiisnennia sudamy kryminalnoho provadzhennia na pidstavi uhod. Postanova Plenumu Vyshchoho spetsializovanoho sudu Ukrainy z rozghliadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav vid 11 hrudnia 2015 r. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-15#Text> (Last access: 07.09.2025) [in Ukrainian].
19. Pushkar, P. (2005). Uhoda pro vyznannia vyny u suchasnomu kryminalnomu protsesi: porivnialno-pravove doslidzhennia. *Extended abstract PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
20. Syvyi, R. (2006). Pryvatne pravo v systemi prava Ukrainy: poniattia, kryterii vyokremlennia, struktura. *Extended abstract PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
21. Sirotkina, M. (2021). Teoriia ta praktyka realizatsii prava na kompromis u kryminalnomu protsesi Ukrainy. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
22. Taus, M. (2021). Sudove provadzhennia na pidstavi uhod u kryminalnomu protsesi Ukrainy. *PhD thesis*. Dnipro [in Ukrainian].
23. Tatsii, V. (2016). Obiekt i predmet zlochynu v kryminalnomu pravi. Kharkiv [in Ukrainian].
24. Trekke, A. (2018). Kryminalne provadzhennia na pidstavi uhody pro vyznannia vynuovatosti. *PhD thesis*. Irpin [in Ukrainian].
25. Turkota, S. (2001). Pravovyi kompromis u kryminalnomu sudochynstvi. *Pravo Ukrainy*, 12, 69–71 [in Ukrainian].
26. Usatyi, H. (2001). Kryminalno-pravovyi kompromis. Kyiv [in Ukrainian].
27. Kholodylo, P. (2017). Kryminalne provadzhennia na pidstavi uhod pro vyznannia vynuovatosti. *PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
28. Khriapinskyi, P. (2007). Zaokhochuvalni ta kompromisni normy kryminalnoho zakonodavstva: problema spivisnuvannia. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*, 4, 220–230 [in Ukrainian].

Hadzhuk O. Right to compromise in proceedings concerning criminal offences which cause damage to both public and private legal relations

The article considers the problem of the admissibility of a compromise between the parties concerning criminal offences the main direct object of which is public relations in the public sphere, and the additional direct object is the life, health or other private interest of a participant in the legal relationship. A central focus of the study are theoretical discussions on the admissibility of a criminal-legal compromise in proceedings concerning crimes that harm both public and private legal relations. The question of the admissibility of compromise is a theoretically problematic one. The lack of an established doctrinal position leads to opposing decisions in both law enforcement and lawmaking practice. The lack of unity of law enforcement practice in matters of the parties' exercise of the right to compromise is illustrated. It is noted that the human-centric restructuring of the domestic legal system should have not only ideological and methodological significance, but also a considerable pragmatic element that will help expand the range of opportunities for searching of law in the process of practical legal activity. It is defended a position that in Ukraine the transitional state of the legal system from the law of a totalitarian state, with its hypertrophied emphasis on the public, to a liberal-democratic system, characterized by an increase in private elements in legal regulation, is still ongoing. Additional arguments have reinforced the idea of the expediency of providing in the law for the parties to criminal proceedings the possibility of concluding a conciliation agreement regardless of the severity of the criminal offense committed. The author believes that such norms will provide the criminal process with greater flexibility and allow the parties to more effectively exercise the right to compromise. Recognition of the private interests of participants in a criminal-legal conflict is a priority, since the public exists not as a "thing in itself", but to ensure the proper state of the private.

Key words: *criminal law; criminal process; right to compromise; criminal-legal compromise; public interest; private interest; conciliation agreement; plea bargain.*